

Društvo za inženjering, usluge i promet

"ESTA" d.o.o. Busovača

Certifikat br. AA 100 101/581

Direkcija

Matice hrvatske b.b., 72260, Busovača

+387 (0)30 732163

www.esta.ba

contact@esta.ba

PJ Zavidovići

Maršala Tita br. 15, 72220, Zavidovići

+387 (0)32 87 78 49

Broj dokumenta: EB-ZO-OTP-649-08/22

Busovača, 29.06.2022. godine

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM

Naručilac: "MADI" d.o.o.
Bukva bb, Tešanj

Objekat: Poslovni kompleks farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki
teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima)
Farma br.2
Naselje Raduša, opština Tešanj

Društvo za inženjering, usluge i promet

"ESTA" d.o.o. Busovača

Certifikat br. 44.129.101.041

Direkcija

Matice hrvatske b.b., 72260, Busovača

+387 (0)30 73 21 63

www.esta.ba

contact@esta.ba

PJ Zavidovići

Maršala Tita br. 15, 72220, Zavidovići

+387 (0)32 87 78 49

Opći podaci: Plan upravljanja otpadom**Naručilac:** "MADI" d.o.o.
Bukva bb, Tešanj**Izrada:** "ESTA" d.o.o. Busovača**Predmet:** Poslovni kompleks farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima)
Farma br.2
Naselje Raduša, opština Tešanj**Plan upravljanja otpadom sačinili:**

Talić Tarik, dipl.el.ing.

Ekmešćić Amina, dipl.ing.maš.

Talić Emina, dipl.vet.

Direktor

Talić Tarik, dipl.el.ing.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. LOKACIJA I NAMJENA OBJEKTA	5
3. POLAZIŠTA ZA IZRADU PLANA UPRAVLJANJA OTPADOM	12
3.1. Problematika upravljanja otpadom	12
3.2. Zakonodavni okvir	13
3.3. Načela upravljanja otpadom	14
3.4. Odgovornosti u provedbi Plana upravljanja otpadom	15
3.5. Ciljevi plana upravljanja otpadom	16
4. DOKUMENTACIJA O OTPADU KOJI NASTAJE U PREDMETNOM KOMPLEKSU/POGONU (PORIJEKLO, VRSTA OTPADA U SKLADU SA LISTOM OTPADA)	16
5. UPRAVLJANJE OTPADOM, NAČIN SKLADIŠTENJA I KONAČNO ZBRINJAVANE	20
6. MJERE KOJE SE TREBAJU PODUZETI RADI IZBJEGAVANJA I SMANJENJA NASTAJANJA OTPADA	23
7. ODVOZ I KONAČNO ZBRINJAVANJE OTPADA	26
8. ZAKLJUČAK	27

1. UVOD

U skladu sa odredbama Zakona o upravljanju otpadom (Službene novine FBiH, broj 33/03, Član 3. i 19.), operator pogona i postrojenja za koje je potrebna okolinska dozvola izrađuje Plan o upravljanju otpadom.

Prema odredbama novog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o upravljanju otpadom (Sl. novine FBiH br. 72/09) Član 19, Plan za upravljanje otpadom preduzeće je obavezno ažurirati svakih pet godina ili poslije promjene u radu postrojenja. Također, u skladu sa članom 20. operator pogona i postrojenja za koje je potrebna okolinska dozvola, kao proizvođač otpada, mora odrediti lice odgovorno za poslove upravljanja otpadom.

Prilikom izrade ovoga Plana uzete su u obzir odredbe Pravilnika o kategorijama otpada s listama (Sužbene novine FBiH, broj 9/05) i odredbe Člana 2. Pravilnika o uvjetima za prenos obaveza upravljanja otpadom sa proizvođača i prodavača na operatera sistema za prikupljanje otpada (Službene novine FBiH, broj 9/05).

Ovim se dokumentom određuju se kategorije svih vrsta otpada koje mogu nastati prilikom rada Poslovni kompleks/pogon farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2, lociranog u naselju Raduša, opština Tešanj, te su za svaku kategoriju otpada date smjernice za postupanje, odnosno načine sakupljanja, prevoza i odstranjivanja otpada.

Prema članu 19. Zakona o upravljanju otpadom, Plan upravljanja otpadom sadrži:

1. vrste otpada koje nastaju prilikom rada Poslovnog kompleksa/pogona farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2,
2. mjere koje se trebaju poduzeti radi propisnog odlaganja, posebno kada se radi o opasnom otpadu,
3. odvajanje otpada, posebno opasnog otpada od druge vrste otpada koji će se ponovo koristiti,
4. odlaganje otpada,
5. odvoz i konačno zbrinjavanje otpada.

Direktor firme „MADI“ d.o.o. Tešanj imenuje lice odgovorno za poslove upravljanja otpadom.

Odgovorno lice za poslove upravljanja otpadom dužno je da:

- učestvuje u izradi Plana za upravljanje otpadom,
- provede Plan za upravljanje otpadom,
- nadzire ispunjenje utvrđenih uslova za upravljanje otpadom o tome izvesti operatera.

2. LOKACIJA I NAMJENA OBJEKTA

Lokacija Poslovnog kompleksa/pogona farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2 je u naselju Raduša, opština Tešanj, na katastarskoj parceli k.č. Broj 573/1 k.o. Raduša, što po s.p. odgovara parceli označenoj kao k.č. 2996/1 k.o. Tešanj.

Predmetni lokalitet posjeduje odgovarajuću komunalnu infrastrukturu (2 vodonepropusne septičke jame-jedna za prijem tehnoloških otpadnih voda a jedna za prijem sanitarno-fekalnih otpadnih voda), priključen je na lokalni vodovodni i nadležnu elektrodistribucijsku mrežu.

Predmetni objekat posjeduje okolinsku dozvolu izdatu od Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK, br. 12-23-00471/17 od 16.02.2017. godine.

Ortofoto karte/šire područje okruženja Predmetnog pogona

Situacija Predmetnog pogona sa mjestima emisija

Legenda:

	- silos
	- izvor nastajanja tehnološke vode
	- emisija u zrak-kotlovsko postrojenje
	- emisija zrak-ULČ, PM10, zagađujuće materije u zrak
	- emisija buke
	- izvor nastajanja sanitarno-fekalnih voda
	- emisija u kanalizaciju (indirektna)
	- emisija u vode (indirektna)
	- emisija u tlo

Prema Obavještenju o razvrstavanju dijelova pravnog lica prema klasifikaciji djelatnosti, šifra djelatnosti Poslovnog kompleksa/pogona farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2, prema KD BiH 2010 je:

10.13 Proizvodnja proizvoda od mesa i mesa peradi

U predmetnom pogonu trenutno se obavljaju se sljedeće djelatnosti:

- Uzgoj pilenki nakon 20 sedmice starosti
- Proizvodnja rasplodnih jaja

Na predmetnoj lokaciji nalaze se sljedeće jedinice:

Broj	Naziv podjedinice	Referentna oznaka iz tlocrta/dijagrama toka u prilogu
1.	Objekat 1 za uzgoj roditeljskih jata-pilenki teške roditeljske linije i proizvodnju jaja za rasplod	1
2.	Objekat 2 za uzgoj roditeljskih jata-pilenki teške roditeljske linije i proizvodnju jaja za rasplod	2
3.	Objekat 3 za uzgoj roditeljskih jata-pilenki teške roditeljske linije i proizvodnju jaja za rasplod	3
4.	Objekat 4 za uzgoj roditeljskih jata-pilenki teške roditeljske linije i proizvodnju jaja za rasplod	4
5.	Objekat 5 za uzgoj roditeljskih jata-pilenki teške roditeljske linije i proizvodnju jaja za rasplod	5
6.	Kotlovnica u sklopu koje se nalazi dio za skladištenje čvrstog goriva-uglja	6
7.	Objekat za skladištenje jaja u kojem su prostori za skladištenje jaja, fumigaciju i odlaganje jaja.	7
8.	Skladišta hrane za koke-silos	8,9,10

9.	Skladište uglja	6
10.	Objekat lagune	11
11.	Vodonepropusna septička jama bez preljeva za prihvrat tehnološke otpadne vode	12
12.	Vodonepropusna septička jama bez preljeva za prihvrat sanitarno-fekalne otpadne vode	13

Referentna oznaka emisionog mjesta (oznake: Z - zrak, V - voda, T - tlo, K - sistem javne kanalizacije) prikazani u tlocrtu pogona/postrojenja/ dijagramu toka

Emisiono mjesto	Oznaka
Dimnjak kotlovskog postrojenja (kotlovnica)	Z
Okolne površine objekata za uzgoj roditeljskih matičnih jata-pilenki teške roditeljske linije i proizvodnju jaja za rasplod	Z'
Manipulativna površina predmetnog pogona	Z''
Vodonepropusna septička jama za prihvrat onečišćenih tehnoloških voda - indirektna emisija	V
Vodonepropusna septička jama za prihvrat sanitarno-fekalnih voda - indirektna emisija	K
Neasfaltirane površine u krugu predmetne Farme	T

Tehnološki proces

Tehnološki proces na predmetnoj lokaciji počinje pripremom objekta za eksploataciju. Priprema objekta se sastoji od neophodne popravke objekta i procesne opreme, njegovog kvalitetnog čišćenja (suho čišćenje, odvoz stelje), pranja i dezinfekcije, te biološkog odmora. Nakon čišćenja i dezinfekcije, po podu objekta se razastire nova stelja - prostirka. Stelja u objektu farme je važna kao toplinski izolator i hidrofilna tvar koja upija vlagu. Kao stelja u predmetnom pogonu koristi se sitna piljevina.

Nakon adekvatno provedene pripreme objekta vrši se useljavanje kokoški, roditeljskih matičnih jata - pilenki teške roditeljske linije i nastupa period proizvodnje jaja za rasplod. Životinje se u eksploataciju useljavaju u 20 sedmici starosti, a bivaju izlučene u 65 sedmici starosti, tj. borave na kompleksu 45 sedmica, odnosno 10 mjeseci.

Nakon završene proizvodnje jato se šalje na klanje van predmetnog pogona u vlastitu klaonicu. Nakon iseljavanja objekat se izdubrava i priprema za novi ciklus.

Uslovi za uzgoj živine

Kompleks objekata namjenjen je za uzgoj pernate živine - kokoški, roditeljskih matičnih jata - pilenki teške roditeljske linije. Djelatnost proizvodnje se obavlja u pet odvojenih objekata.

U odnosu na proizvodni proces postoje sljedeće faze:

1. ishrana i uzgoj živine;
2. skladištenje hrane, jaja i otpada;
3. pomoćne i servisne radnje i postupci.

U toku proizvodnje jaja za roditeljska jata moraju da budu ispoštovani najoptimalniji mikroklimatski uvjeti za uzgoj i držanje pilića. Ovo se prije svega odnosi na temperaturu, vlažnost, osvijetljenost i strujanje zraka. Optimalna temperatura zraka prostorije proizvodne hale treba da bude 18÷25°C. Osvjetljenje traje od 17 do 18 sati dnevno. U proizvodnoj hali postavljena je oprema u kojoj se može držati navedeni kapacitet živine kao i uređaji pomoću kojih se može obezbijediti odgovarajuća mikroklima za obezbjeđenje optimalne proizvodnje. Ovo se postiže uz pomoć vještačke ventilacije što omogućava pravilnu izmjenu zraka, održavanje povoljne temperature, relativne vlažnosti i sl. Pravilna dužina svjetlosnog dana kao i intenzitet jačine svjetla postiže se pomoću pravilno postavljenog izvora vještačkog svjetla.

Izmjena zraka je veoma važna, jer živina ima veliku potrebu za kiseonikom, veoma brzo zagrijavaju prostor, a i zaostalo đubre se počinje razlagati stvarajući velike količine plinova, koji se moraju izbaciti iz prostorije hale. Ventilacija se obavlja uz pomoć ventilacionih jedinica koje su raspoređene na objektu a koje izbacuju zaprljan i zagađen zrak iz hale, a svjež zrak ulazi sa bočnih otvora. Instalirani ventilacioni sistem neophodna je prateća instalacija, te ona upotpunjuje cjelinu. Takođe je vrlo bitna, ne samo sa aspekta zaštite okoline nego i s aspekta zaštite na radu i zaštite od požara.

Ishrana i uzgoj kokica i pjetlića

U objektu za proizvodnju vrši se intenzivnan uzgoj peradi, odnosno ishrana živine. U proizvodnim halama za uzgoj predviđena je oprema za hranjenje i pojenje.

Tehnološku opremu čine:

1. sistem ishrane - zatvoreni: silos, usipni koš, automatske hranilice, kontrolne vage silosa i hrane, vage za kontrolu težine
2. sistem napajanja: nipl sistem, filter za vodu, dozator sistem
3. sistem grijanja
4. sistem ventilacije: inducirana ventilacija sa ulazom svježeg zraka na bočnim otvorima zidova i
5. izlaz na čeonj strani orjentisan ka slobodnoj zelenoj površini

Oprema za hranjenje je poluautomatizovana. Doprema hrane od magacina i usipnog koša hrane do hranilica se obavlja uz pomoć elevatora i pužnog transportera. Voda se doprema instaliranim cjevovodom od rezervoara vode do pojilica. I hranilice i pojilice se ručno podižu i spuštaju na kraju za potrebe čišćenja proizvodne hale.

U toku boravka, povremeno tj. periodično se unosi nova prostirka u obliku sitne drvene piljevine, te se ravnomjerno posipa po sloju kokošijeg izmeta, čime se u potpunosti izmet prekriva piljevinom, u cilju zaštite zdravlja piladi. Ovaj proces se obavlja nekoliko puta u toku jednog turnusa.

Nakon uspješnog boravka u proizvodnoj hali živina se iznosi i utovara u prevozna sredstva koji voze živinu na klanje, a proizvodna hala podliježe procesu čišćenja i dezinfekcije. Čišćenje hale počinje ručnim kupljenjem đubreta (odubrevanje). U prikolicu traktora lopatama se ubacuje proizvedeno đubre kao nus proizvod, koje čini kokošiji izmet i piljevina.

Za jedan turnus proizvede se cca 16,8 t đubreta (zajedno sa steljom). Đubrivo će služiti zainteresovnim licima u poljoprivrednoj proizvodnji voća i povrća, tako da se dobije zatvoren ciklus, ekološki najprihvatljiviji, kao prirodno organsko đubrivo sa izuzetnim karakteristikama.

Kada se pokupi svo đubre lopatama, hala se sa metlama fino pomete, tako da se dobije očišćen prostor. Ovaj prostor se tada dezinfikuje i pere vodom pod pritiskom. Na ovaj način (postupno

čišćenje - krupno đubre, pa metenje) vrši se velika ušteda vode, jer su sada potrebne manje količine za sapiranje hale, a time i dalje zagađenje vode.

Poslije toga, čišćenja i dezinfekcije slijedi prodes «odmaranja» proizvodne hale za tov piladi, jer objekat mora da miruje, tj. da izvjesno vrijeme bude prazan tkzv. „biološki odmor objekta“ koji se mora provesti. Ovaj period je neophodan da bi se hala «izliječila» od eventualnih bolesti, čime se sprečava oboljenje piladi narednog turnusa od zaraznih bolesti. Preporuka je da «odmaranje» traje cca jedan mjesec.

Dakle, godišnje je moguće boravak i proizvodnja za jedan turnus živine.

Posebna pažnja se posvećuje zdravlju kokica i pijetlova jer su podložne raznim infekcijama, zarazama i sl. te je neophodan veterinarski nadzor i poduzimanje raznih preventivnih mjera u cilju sprečavanja oboljenja, jer postoji mogućnost da se oboljenje prenese i na zaposlenike. Jedna od mjera je vakcinisanje uz pomoć sistema pojenja. Zaposlenicima se moraju obezbijediti lična zaštitna sredstva za zaštitu disajnih organa, kao i sredstva za ličnu higijenu.

Briga o zdravlju živine je bitna jer se time direktno proizvode zdrava jaja za priplod kao i smanjuje broja uginulih, a samim tim i smanjena potreba i za zbrinjavanje istih. Poseban postupak se vrši sa uginulim jedinkama, gdje prvo treba da se otkrije uzrok uginuća, pa tek onda se vrši ekološki prihvatljivo odlaganje uz stručan veterinarski nadzor.

Tehnološko-proizvodni pokazatelji uzgoja roditeljskih jata na predmetnoj farmi:

Trajanje proizvodnog ciklusa (mjeseci)	10
Broj proizvedenih ciklusa godišnje	1
Ukupan broj nosilica - jedinki	40 000
Uginuće u proizvodnji - mortalitet %	5÷7
Dnevna potrošnja vode po jedinci (l/dan)	0,20÷0,30
Dnevna potrošnja hrane po jedinci (g/dan)	117÷164
Utrošak stelje (kg/brojler)	0,40
Utrošak stelje (tona/ciklusu)	16,8

Međufazni procesi

Međufazni procesi su nerazdvojivi pratioci osnovnih procesa i sastoje se od transporta, privremenog zadržavanja i sl. Navedeni procesi su projektom riješeni tako da zanemarivo opterećuju osnovne fazne procese. Suština je da sve što «uđe» u objekat, bude sadržano u navedenim djelatnostima.

Dakle, pored glavne, preduzeće obavlja i sporedne djelatnosti koje imaju bitnog uticaja na stanje zaštite okoline u preduzeću, ali se ne smiju zapostavljati kao što je:

- skladištenje zapaljivog materijala,
- održavanje i popravak uređaja i instalacija,
- održavanje i čišćenje objekta, kruga i kompleksa oko objekata,
- i svi ostali tekući poslovi bez kojih se ne bi mogao odvijati kompletne djelatnosti i sadržaji.

Između pojedinih cjelina predviđene su pješačke staze te manipulativni putevi i prolazi.

Zbog svoje specifičnosti u obavljanju djelatnosti na farmama peradi neophodan je rad i nadgledanje svih 24 sata u toku dana.

Higijena proizvodnje

Higijena je bitna komponenta proizvodnje i tehnologije, jer su proizvodi koji se dobivaju organske materije podložne kvarenju. Posebno treba istaći proizvodnju jaja koje je po sastavu veoma pogodna hrana mikrobima, i osjetljiva na štetne uticaje okoline.

Higijena u proizvodnji jaja za rasplod podrazumjeva sve veterinarsko-zdravstvene mjere koje se poduzimaju sa svrhom da se proizvede (higijenski i biološki) ispravan proizvod u konkretnom slučaju.

U proizvodnji jaja za rasplod higijenu treba ostvariti u svim fazama počevši od životinja za proizvodnju jaja. Higijena životinja uključuje držanje, ishranu i zdravstvenu zaštitu u uzgoju i skladištenje i transport jaja do inkubatora. Zanemarivanje higijene u toj fazi može se štetno odraziti na zdravstvenu ispravnost i kvalitet jaja i na ekonomiku proizvodnje, te na dalje zagađenje okoliša.

Zanemarivanje načela higijene u procesu uzgoja životinja neposredno se štetno odražava na zdravstvenu ispravnost i održivost jaja. Stoga se higijena proizvodnih prostorija, opreme, uređaja i pribora kao i lična higijena radnika u proizvodnji mora kontinuirano održavati i nadzirati.

Higijena, a posebno lična, je bitan činilac kvaliteta rada u objektu za uzgoj životinja. Radnici uposleni u ovom objektu moraju imati minimum znanja o higijeni uopšte, te svakodnevno primjenjivati i voditi računa o ličnoj higijeni.

Pored preventivnih mjera usmjerenih na sprečavanje zagađivanja kruga i proizvodnih prostorija i ostvarivanja uslova koji ne pogoduju opstanku i razvoju potencijalnih štetočina, u farmama i skladištima treba planski primjenjivati i mjere sanitacije za uništavanje mikroba (dezinfekcija), insekata (dezinsekcija) i glodara (deratizacija).

Za dezinfekciju farme koriste se fizičke metode (toplota, pritisak) i hemijska sredstva (dezinficijensi različitog hemijskog sastava), koja se zajedno sa vodom slijevaju u vodonepropusnu septičku jamu za tehnološke vode.

U objektu za skladištenje jaja se također odvija i fumigacija jaja - postupak uništavanja insekata (dezinsekcije) plinom, odnosno vrlo jakim otrovima (T +).

3. POLAZIŠTA ZA IZRADU PLANA UPRAVLJANJA OTPADOM

3.1. Problematika upravljanja otpadom

Problematika upravljanja otpadom na predmetnoj lokaciji, u Poslovnom kompleksu/pogonu farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2, gotovo je istovjetna s evidentiranim postojećim stanjem i problemima u upravljanju otpadom u cijeloj Bosni i Hercegovini. Efikasno upravljanje otpadom podrazumijeva koordinirano provođenje aktivnosti upravljanja otpadom, podjednako na državnoj i kantonalnoj, odnosno lokalnoj razini. Zahtjeva poštivanje zakonskih obveza i Evropskih direktiva, te rukovođenje ekonomskim principima, optimalnim tehničkim rješenjima i stvarnim količinama i vrstama otpada.

Trenutna situacija je nepovoljna jer svaka lokalna samouprava pristupa rješavanju problema na način kako zna i koliko je u mogućnosti, najčešće kampanjski i bez komunikacije (sa susjednim lokalnim i kantonalnim samoupravama, državnom upravom). Posljedice neprimjernog upravljanja otpadom su brojne, od nepovoljnog stanja u prostoru općenito do smanjena kakvoće okoliša i kakvoće življenja, te nepovoljnih uticaja na ljudsko zdravlje.

Glavni problemi u upravljanju otpadom u Bosni i Hercegovini, a koji su u velikoj mjeri prisutni i u ZDK su sljedeći:

- porast količina otpada (kao posljedica nedostatnog djelovanja mjera za izbjegavanje otpada),
- nedovoljan udio kontroliranog skupljanja i zbrinjavanja otpada,
- nepouzdani podaci o količinama i tokovima otpada,
- neprimjerena rješenja konačnog odlaganja otpada ("divlja" odlagališta, odabir nepovoljnih lokacija za odlaganje otpada, zajedničko odlaganje različitih kategorija otpada itd.),
- nedovoljno razvijeno odvojeno skupljanje korisnih i štetnih komponenti otpada i recikliranje, nedostatak uređaja za obradu otpada,
- nedostatak finansijskih sredstava za izgradnju objekata za gospodarenje otpadom,
- nedosljednost provođenja postojeće zakonske regulative i neusklađenost sa zakonskom regulativom EU,
- NIMBY efekt (Not In My BackYard – Ne u mom dvorištu) i s time povezane teškoće odabira lokacija za zabrinjavanje otpada,
- NIMET efekt (Not In My Election Time – Ne za moga mandata), tj. neodlučnost nekih političara za poduzimanje aktivnosti po pitanju gospodarenja otpadom, a posebice kod odabira lokacija za zabrinjavanje otpada.

3.2. Zakonodavni okvir**Spisak zakonske regulative Federacije Bosne i Hercegovine, koja tretira zaštitu okoliša sa aspekta upravljanja otpadom**

OBJAVLJENO:	NAZIV:
„Sl. novine FBiH" br. 15/2021	Zakon o zaštiti okoliša
„Službene novine FBiH" broj: 33/03	Zakon o upravljanju otpadom
„Službene novine FBiH" broj: 9/05	Pravilnik o potrebnim uslovima za prenos obaveza sa proizvođača i prodavača na operatera sistema za prikupljanje otpada
„Službene novine FBiH" broj: 9/05	Pravilnik o sadržaju plana prilagođavanja upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje preduzima nadležni organ
„Službene novine FBiH" broj: 9/05	Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom
„Službene novine FBiH" broj: 9/05	Pravilnik o kategorijama otpada sa listama
„Službene novine FBiH" broj: 9/05	Pravilnik o postupanju sa opasnim otpadom koji se ne nalazi na listi otpada ili čiji je sadržaj nepoznat
„Službene novine FBiH" broj: 41/05	Uredba o vrstama finansijskih garancija kojima se osigurava prekogranični transport opasnog otpada
„Službene novine FBiH" broj: 31/06	Uredba koja reguliše obavezu izvještavanja operatora i proizvođača otpada o sprovođenju programa nadzora, monitoringa i vođenja evidencije prema uslovima iz dozvole
„Službene novine FBiH" broj: 72/09	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom
„Službene novine FBiH" broj: 35/98	Zakon o prikupljanju i prometu sekundarnih sirovina i otpadnih materijala
„Službene novine FBiH" broj: 88/11	Pravilnik o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom
„Službene novine FBiH" broj: 28/13	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom

3.3. Načela upravljanja otpadom

Upravljanje otpadom mora biti uređeno i usklađeno s relevantnom regulativom i planskim dokumentima, a sve u cilju smanjenja, odnosno uklanjanja nepovoljnog utjecaja na kakvoću okoliša i stanje u prostoru, privredne djelatnosti, standard života građana i zdravlje ljudi.

Temeljna načela upravljanja otpadom u Poslovnom kompleksu/pogonu farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2 moraju biti usklađena s važećom legislativom, direktivama EU, te moraju uvažavati opće prihvaćena načela zaštite okoliša.

U nastavku slijede temeljna načela upravljanja otpadom u Poslovnom kompleksu/pogonu farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2:

1. Načelo održivog razvoja

Održivo upravljanje otpadom podrazumijeva efikasnije korištenje resursa, smanjenje količina otpada i upravljanje otpadom na način da se doprinosi ciljevima održivog razvoja.

Polazimo od pretpostavke da održivi razvoj:

a) znači brigu o budućim generacijama i o dugoročnom zdravlju i cjelovitosti okoliša,

b) obuhvaća brigu:

- o kvaliteti života,
- o pravednosti odnosa među ljudima, uključujući sprečavanje siromaštva,
- o skladnosti odnosa među generacijama, jer ljudi u budućnosti zaslužuju bolji okoliš od ovog u kojem mi danas živimo,
- o etičkim dimenzijama ljudskog blagostanja.

c) pretpostavlja da bi daljnji razvoj mogao trajati tako dugo dok ga mogu podupirati prirodni resursi.

2. Načelo blizine i regionalni pristup u upravljanju otpadom

Načelo blizine podrazumijeva da se otpad, u pravilu, obrađuje i odlaže što je moguće bliže mjestu njegova nastanka, da bi se u toku transporta izbjegle nepoželjne posljedice na okoliš. Regionalno upravljanje otpadom osigurava se primjenom i provedbom plana upravljanja otpadom na području Kantona koji se izrađuje temeljom strategije, plana i politike upravljanja otpadom na državnoj razini u skladu s važećim domaćim i evropskim zakonodavstvom.

3. Načelo hijerarhije upravljanja otpadom

Hijerarhija upravljanja otpadom predstavlja redoslijed prioriteta u praksi upravljanja otpadom:

- izbjegavanje i smanjivanje nastajanja otpada te smanjivanje njegovih opasnih svojstava,
- ponovna upotreba, odnosno ponovno korištenje proizvoda za istu ili drugu namjenu,
- recikliranje, odnosno ponovna upotreba otpada u proizvodnom procesu osim upotrebe otpada u energetske svrhe,
- korištenje vrijednih svojstava otpada (kompostiranje, proizvodnja energije i dr.),
- odlaganje otpada odlaganjem ili spaljivanjem bez korištenja energije, ako ne postoji drugo odgovarajuće rješenje.

4. Načelo korištenja najboljih dostupnih tehnologijau odnosu na troškove i ekološku prihvatljivost

Emisije u okoliš, propisane posebnih propisima, iz postrojenja za obradu otpada i odlagališta otpada moraju se umanjiti, koliko je to moguće, na tehnički najefikasniji način.

5. Načelo "zagađivač plaća"

Načelo "zagađivač plaća" podrazumijeva da zagađivač mora snositi troškove nastale kao posljedica njegovih aktivnosti.

6. Načelo odgovornosti proizvođača

Ovo načelo znači da proizvođači, uvoznici, distributeri i prodavači proizvoda koji utiču na porast količina otpada snose odgovornost koja nastaje kao posljedica njihovih aktivnosti. Proizvođač snosi najveću odgovornost jer utiče na sastav i karakteristike proizvoda i njegove ambalaže.

Proizvođač je obavezan brinuti se o smanjenju nastajanja otpada, korištenju proizvoda koji se mogu ponovno reciklirati, razvoju tržišta za ponovno korištenje i reciklažu svojih proizvoda.

U planu upravljanja otpadom važno je slijediti raspored prioriteta u konceptu upravljanja otpadom:

- izbjegavati nastajanje i uticati na smanjivanje štetnosti otpada,
- ponovna upotreba otpada, odnosno ponovno korištenje proizvoda za istu namjenu ili neku drugu namjenu,
- reciklaža, odnosno obrada otpada radi dobivanja sirovine za proizvodnju istog ili drugog proizvoda,
- iskorištavanje vrijednih osobina otpada,
- odlaganje inertnog otpada, ako ne postoji drugo odgovarajuće rješenje.

3.4. Odgovornosti u provedbi Plana upravljanja otpadom

Prema Zakonu o upravljanju otpadom, proizvođači i vlasnici otpada dužni su skupljati, brinuti se o ponovnom korištenju reciklaži ili odlaganju otpada koji je produkovan zbog njihovih aktivnosti ili otpada kojeg posjeduju.

Proizvođač i vlasnik otpada dužni su prije odlaganja i ponovnog korištenja otpada uskladišti otpad na okolinski prihvatljiv način.

Selektivno prikupljanje, pakiranje i označavanje otpada urediće se posebnim propisima.

Proizvođači otpada koji nisu domaćinstva koristi će usluge komunalnih preduzeća za otpad koji oni produkuju ukoliko njihov otpad ima iste ili slične osobine kućnog otpada.

Proizvođači nisu obavezni koristiti usluge komunalnih preduzeća za otpad ukoliko skupljaju i tretiraju svoj otpad u skladu sa okolinskim propisima i ako predaju svoj otpad ovlaštenom operateru za upravljanje otpadom.

Proizvođač ili vlasnik otpada skupljat će otpad selektivno u skladu sa potrebom budućeg tretmana. Prikupljanje otpada unutar lokacije proizvođača ili vlasnika na način koji isključuje rizik po okoliš vremenski je ograničeno i ne zahtijeva posebnu dozvolu.

Odgovornost u pogledu upravljanja otpadom na lokaciji ovog preduzeća je sljedeća:

Odgovorno lice za upravljanje otpadom, imenovano od strane Direktora preduzeća je odgovorno za provedbu Plana upravljanja otpadom uključujući i izvještavanje i monitoring. Ovo lice je odgovorno za organizaciju sakupljanja sortiranog otpada na lokaciji gdje je otpad nastao, držeći se zajedničkih pravila (koristeći natpise upozorenja, posude za sakupljanje otpada, kante za otpad itd....).

Detaljni opis svih ostalih ovlaštenja i odgovornosti nalazi se u normativnim aktima, općim i funkcionalnim dokumentima preduzeća kao i organizacionim uputama za svako preduzeće.

Poslovođa u poslovnom kompleksu predstavlja izvršioca sistema upravljanja sa otpadom i preuzimaju kontrolu nad radnicima da rade u skladu sa organizacijskim procedurama.

3.5. Ciljevi plana upravljanja otpadom

Ciljevi plana upravljanja otpadom u Poslovnom kompleksu/pogonu farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2:

- smanjenje uticaja otpada na okolinu i zdravlje ljudi,
- razdvajanje otpada na mjestu nastanka,
- odvajanje opasnog otpada,
- ponovno korištenje ili recikliranje otpada koji se može ponovno koristiti/reciklirati,
- ostatak otpada koji se ne može ponovo koristiti/reciklirati zbrinjavati na okolinski prihvatljiv način.

4. DOKUMENTACIJA O OTPADU KOJI NASTAJE U POSLOVNOM KOMPLEKSU/POGONU FARME ZA UZGOJ KOKOŠAKA (UZGOJ MATIČNOG JATA-PILENKI TEŠKE RODITELJSKE LINIJE KAPACITETA 40 000 KOMADA SA PRATEĆIM OBJEKTIMA) FARMA BR.2 „MADI“ D.O.O. TEŠANJ (PORIJEKLO, VRSTA OTPADA U SKLADU SA LISTOM OTPADA)

Lice zaduženo za upravljanje otpadom mora biti educirano za propisno upravljanje, pri čemu se mora voditi računa o vrstama otpada, njihovim svojstvima i tačnom definisanju njihovog tretmana. Lice odgovorno za upravljanje otpadom, je dužno da tačno evidentira svaku opasnu situaciju ili nesreću.

U poslovnom kompleksu/pogonu farme za uzgoj kokošaka (uzgoj matičnog jata-pilenki teške roditeljske linije kapaciteta 40 000 komada sa pratećim objektima) Farma br.2, nastaju određene količine opasnog i neopasnog otpada, tj. kategorije otpada. U skladu sa Pravilnikom o kategorijama otpada s listama („Sl. novine FBiH“, broj 9/05) u sljedećim tabelama navedene su grupe otpada prema osobinama otpada i djelatnostima iz kojih potiče otpad.

Može se reći da predmetni proizvodni proces indirektno stvara minimalne količine opasnog otpada, koje se pretežno ne skladište na predmetnoj lokaciji.

Opasni otpad

Otpadni materijal	Broj pod kojim se otpad vodi u Pravilniku o kategorijama otpada sa listama	Porijeklo otpada	Primarno mjesto nastajanja
02 OTPAD IZ POLJOPRIVREDE, VRTLARSTVA, PROIZVODNJE VODENIH KULTURA, ŠUMARSTVA, LOVA I RIBARSTVA, PRIPREMANJA HRANE I PRERADE			
02 01 Otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva			
Otpad od hemikalija koje se koriste u poljoprivredi a koji sadrži opasne materije	02 01 08*	Otpadna tehnološka voda od čišćenja i dezinfekcije objekata za uzgoj matičnih jata nakon turnusa, onečišćena hemikalijama koje sadrže opasne materije	Objekti za uzgoj-u toku čišćenja nakon turnusa u sastavu otpadnih tehnoloških voda
15 OTPADNA AMBALAŽA; APSORBENSI, MATERIJALI ZA UPIJANJE, FILTERSKI MATERIJALI I ZAŠTITNA ODJEĆA KOJA NIJE SPECIFIRANA NA DRUGI NAČIN			
15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad)			
Ambalaža koja sadrži ostatke opasnih materije ili je onečišćena opasnim materijama	15 01 10*	Ambalaža od sredstva za fumigaciju, od sredstava za dezinfekciju i sl.	Objekti za uzgoj matičnog jata, za skladištenje jaja i fumigaciju
15 02 Apsorbensi, filterski materijali, materijali za upijanje i zaštitna odjeća			
Apsorbensi, filterski materijali (uključujući filtere za ulja koji nisu na drugi način specificirani), materijali za upijanje i zaštitna odjeća onečišćena opasnim materijama	15 02 02*	Materijali koji se koriste za prikupljanje eventualno prosutih ulja i goriva na manipulativnim putevima za vozila koji su neasfaltirani	Manipulacione neasfaltirane površine predmetne Farme oko predmetnih objekata (samo u slučaju akcidenata u saobraćaju koji je minimalan u krugu predmetnog objekta)
18 OTPAD KOJI NASTAJE KOD ZAŠTITE ZDRAVLJA LJUDI I ŽIVOTINJA I/ILI SRODNIH ISTRAŽIVANJA (isključujući otpad iz domaćinstava i restorana koji ne potiče iz neposredne zdravstvene zaštite)			
18 02 otpad od istraživanja, dijagnosticiranja, liječenja ili prevencije bolesti u životinja			
Ostali otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	18 02 02*	Otpad od lijekova kojima se po potrebi ili preventivno tretiraju životinje tj koke od strane	#1

		Veterinarske službe	
20 KOMUNALNI OTPAD (OTPAD IZ DOMAĆINSTAVA I SLIČNI OTPAD IZ INDUSTRIJSKIH I ZANATSKIH POGONA I IZ USTANOVA) UKLJUČUJUĆI ODVOJENO PRIKUPLJENE SASTOJKE			
20 01 Odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01)			
Fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu	20 01 21*	Otpad od održavanja pogona-najčešće rasvjeta	Objekti predmetnog pogona
Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente	20 01 35*	Otpad od održavanja pogona-najčešće rasvjeta	Objekti predmetnog pogona

Operator za opasni otpad označen zvjezdicom (*) mora:

- voditi evidencija o količinama po vrstama opasnog otpada
- vršiti odvojeno sakupljanje po vrsti, odnosno kategoriji otpada,
- skupljaču predati prateći list za opasni otpad s podacima o vrsti, količini, porijeklu i načinu pakovanja opasnog otpada,
- čuvati evidenciju najmanje 5 godina,
- prema potrebi evidenciju staviti na uvid inspektoru zaštite okoliša.

Neopasni otpad

Otpadni materijal	Broj pod kojim se otpad vodi u Pravilniku o kategorijama otpada sa listama	Porijeklo otpada	Primarno mjesto nastajanja
02 OTPAD IZ POLJOPRIVREDE, VRTLARSTVA, PROIZVODNJE VODENIH KULTURA, ŠUMARSTVA, LOVA I RIBARSTVA, PRIPREMANJA HRANE I PRERADE			
02 01 Otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva			
Talozi od ispiranja i čišćenja	02 01 01	Otpadna tehnološka voda nastala prilikom čišćenja i dezinfekcije objekata	Objekti za uzgoj roditeljskih jata i proizvodnju jaja za rasplod - 5x Objekat za skladištenje i odlaganje jaja
Otpadna životinjska tkiva	02 01 02	Uginule pilenke/koke-leševi	Objekti za uzgoj roditeljskih jata i proizvodnju jaja za rasplod - 5x
Životinjske fekalije, urin i gnoj (uključujući pokvarenu slamu), efluenti, koji se posebno sakupljaju i obrađuju izvan kruga njihovog	02 01 06	Otpad nastao kao nus produkt metaboličkih procesa pilenki i iskorištena stelja (sitna piljevina)-suhi otpad	

nastanka			
Otpad od hemikalija koje se koriste u poljoprivredi a koji nije naveden pod 02 01 08	02 01 09	Hemikalnije koje se koriste prilikom čišćenja i dezinfekcije objekata u sklopu tehnoloških otpadnih voda	Objekti na cjelokupnom predmetnom pogonu gdje se vrše čišćenja
15 OTPADNA AMBALAŽA; APSORBENSI, MATERIJALI ZA UPIJANJE, FILTERSKI MATERIJALI I ZAŠTITNA ODJEĆA KOJA NIJE SPECIFICIRANA NA DRUGI NAČIN			
15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad)			
Ambalaža od papira i kartona	15 01 01	Otpadna ambalaža od sirovine i pomoćnih materija, hrane za pilenke i sl.	Mjesta gdje se vrši prihvrat hrane i sl. i doziranje
Tekstilna ambalaža	15 01 09	Otpadna ambalaža od sirovine i pomoćnih materija, hrane za pilenke i sl.	Mjesta gdje se vrši prihvrat hrane i sl. i doziranje
18 OTPAD KOJI NASTAJE KOD ZAŠTITE ZDRAVLJA LJUDI I ŽIVOTINJA I/ILI SRODNIH ISTRAŽIVANJA (isključujući otpad iz domaćinstava i restorana koji ne potiče iz neposredne zdravstvene zaštite)			
18 02 otpad od istraživanja, dijagnosticiranja, liječenja ili prevencije bolesti u životinja			
Otpad čije sakupljanje i odlaganje ne podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	18 02 03	Otpad nastao prilikom redovnih ili eventualno potrebnih aktivnosti koje provodi Veterinarska služba	#1
Lijekovi koji nisu navedeni pod 18 02 07	18 02 08		#1
20 KOMUNALNI OTPAD (OTPAD IZ DOMAĆINSTAVA I SLIČNI OTPAD IZ INDUSTRIJSKIH I ZANATSKIH POGONA I IZ USTANOVA) UKLJUČUJUĆI ODVOJENO PRIKUPLJENE SASTOJKE			
20 01 Odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01)			
Papir i karton	20 01 01	Otpadni papir i karton	Izvan predmetnog pogona u zajedničkoj upravnoj zgradi
Sredstva za pranje koja nisu navedena pod 20 01 29	20 01 30	Sastavni dio otpadnih tehnoloških voda iz objekata u kojima se vrši čišćenje i dezinfekcija	Objekti u kojima se vrši čišćenje
20 KOMUNALNI OTPAD (OTPAD IZ DOMAĆINSTAVA I SLIČNI OTPAD IZ INDUSTRIJSKIH I ZANATSKIH POGONA I IZ USTANOVA) UKLJUČUJUĆI ODVOJENO PRIKUPLJENE SASTOJKE			
20 03 Ostali komunalni otpad			
Miješani komunalni otpad	20 03 01	Otpad od radnika	Izvan predmetnog pogona u zajedničkoj upravnoj zgradi
Muljevi iz septičkih jama	20 03 04	Muljevi iz septičke jame za prihvrat sanitarno-fekalnih voda	Vodonepropusna septička jama za prihvrat sanitarno-fekalnih voda

#1 Poslove koji kao rezultat mogu proizvoditi navedeni otpad obavlja ovlaštena Veterinarska služba u vlasništvu MADI d.o.o., koja nakon obavljene aktivnosti otpad u namjenskim vodonepropusnim posudama/vrećama odnosi sa sobom i odlaže isti na adekvatan način u krugu vlastite lokacije. Tako da ova vrsta otpada ne zaostaje na lokaciji predmetnog pogona. Navedeni otpad se zbrinjava u okviru navedene Veterinarske službe od strane ovlaštene organizacije.

#2 Pod navedenim otpadom se pretežno podrazumijeva otpad koji nastaje pri zamjeni dotrajalog osvjetljenja. Obzirom da se biraju kvalitetne svjetiljke to se dešava veoma rijetko, ali kada se desi navedene poslove obavlja ovlaštena služba održavanja u sklopu društva MADI d.o.o. a koja se nalazi na drugoj lokaciji, te nastali otpad adekvatno odmah po zamjeni dotrajalih dijelova na adekvatan način odnosi sa predmetne lokacije i propisno odlaže na lokaciji matičnog pogona.

Predmetni kompleks/pogon Farme 2, tj društvo MADI d.o.o. Tešanj, u čijem vlasništvu se isti nalazi, ima sklopljene sljedeće ugovore za zbrinjavanje nastalog otpada na premetnoj lokaciji:

- Ugovor za odvoz opasnog otpada sa ovlaštenom firmom za odvoz i zbrinjavanje opasnog i neopasnog otpada AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo
- Ugovor za odvoz komunalnog otpada sa nadležnim komunalnim preduzećem JP „RAD“ d.d. Tešanj

Navedeni ugovori dati u prilogu Zahtjeva za izdavanje/obnavljanje okolinske dozvole.

5. UPRAVLJANJE OTPADOM, NAČIN SKLADIŠTENJA I KONAČNO ZBRINJAVANE

Na lokaciji predmetnog kompleksa/pogona je uspostavljen sistem upravljanja otpadom na zadovoljavajućem nivou i u skladu sa propisanim zakonskim normativima.

U narednoj tabeli naveden je način upravljanja otpadom, način skladištenja i konačnog zbrinjavanja otpada koji nastaje na predmetnoj lokaciji Farme 2.

Naziv otpada	Šifra	Način skladištenja	Konačno zbrinjavanje
Otpad od hemikalija koje se koriste u poljoprivredi a koji sadrži opasne materije	02 01 08*	Vodonepropusna septička jama za prihvrat otpadnih tehnoloških voda	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo
Ambalaža koja sadrži ostatke opasnih materije ili je onečišćena opasnim materijama	15 01 10*	Namjenske, nepropusne posude/kontejneri u krugu upravnog objekta, ne odlaže se na predmetnoj lokaciji	Dijelom ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo Ako je riječ o ambalaži od fumigenata ili aktivnostima koje provodi ovlaštena Veterinarska stanica isti posle izvršene aktivnosti odnose predstavnici iste
Apsorbensi, filterski materijali (uključujući filtere za ulja koji nisu na	15 02 02*	Namjenske, nepropusne posude/kontejneri u krugu upravnog	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo

Naziv otpada	Šifra	Način skladištenja	Konačno zbrinjavanje
drugi način specificirani), materijali za upijanje i zaštitna odjeća onečišćena opasnim materijama		objekta, ne na predmetnoj lokaciji	
Ostali otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	18 02 02*	#1	#1
Fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu	20 01 21*	#2	#2
Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente	20 01 35*	#2	#2
Talozi od ispiranja i čišćenja	02 01 01	Suho pranje Privremeno se skupljaju u laguni za đubrivo -čvrsto Mokro pranje Tečni oblik ove vrste otpada se privremeno sakuplja u vodonepropusnoj jami za tehnološku vodu	<i>Suho pranje</i> Čvrsto (đubrivo i otpadna stelja zajedno) interesanti, treća lica <i>Mokro pranje</i> Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo
Otpadna životinjska tkiva	02 01 02	Namjenske nepropusne posude/kontejneri sa hlađenjem	Odlaganje na vlastitom groblju za životinje uz nadzor Veterinarske službe i u skladu sa zakonskim propisima
Životinjske fekalije, urin i gnoj (uključujući pokvarenu slamu), efluenti, koji se posebno sakupljaju i obrađuju izvan kruga njihovog nastanka	02 01 06	Privremeno se sakupljaju u vodonepropusnoj laguni	Odvoz od strane trećih lica koji ovaj otpad koriste kao gnojivo u poljoprivredi
Otpad od hemikalija koje se koriste u poljoprivredi a koji nije naveden pod 02 01 08	02 01 09	Vodonepropusna septička jama za prihvrat tehnoloških otpadnih voda	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo
Ambalaža od papira i kartona	15 01 01	Posebno odvojeni kontejneri izvan	Ovlašteno preduzeće za

Naziv otpada	Šifra	Način skladištenja	Konačno zbrinjavanje
Tekstilna ambalaža	15 01 09	predmetne lokacije	promet sekundarnim sirovinama-odvoz po potrebi
Otpad čije sakupljanje i odlaganje ne podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	18 02 03	#1	#1
Lijekovi koji nisu navedeni pod 18 02 07	18 02 08	#1	#1
Papir i karton	20 01 01	Namjenski kontejner	Ovlašteno preduzeće za promet sekundarnim sirovinama-odvoz po potrebi
Sredstva za pranje koja nisu navedena pod 20 01 29	20 01 30	Vodonepropusna septička jama za prihvrat tehnoloških otpadnih voda	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo
Miješani komunalni otpad	20 03 01	Namjenski kontejneri za komunalni otpad	Nadležno komunalno preduzeće JP „RAD“ d.d. Tešanj
Muljevi iz septičkih jama	20 03 04	Septička jame za prihvrat sanitarno-fekalnih voda	Nadležno komunalno preduzeće JP „RAD“ d.d. Tešanj

#1 Poslove koji kao rezultat mogu proizvoditi navedeni otpad obavlja ovlaštena Veterinarska služba u vlasništvu MADI d.o.o., koja nakon obavljene aktivnosti otpad u namjenskim vodonepropusnim posudama/vrećama odnosi sa sobom i odlaže isti na adekvatan način u krugu vlastite lokacije. Tako da ova vrsta otpada ne zaostaje na lokaciji predmetnog pogona. Navedeni otpad se zbrinjava u okviru navedene Veterinarske službe od strane ovlaštene organizacije.

#2 Pod navedenim otpadom se pretežno podrazumijeva otpad koji nastaje pri zamjeni dotrajalog osvjetljenja. Obzirom da se biraju kvalitetne svjetiljke to se dešava veoma rijetko, ali kada se desi navedene poslove obavlja ovlaštena služba održavanja u sklopu društva MADI d.o.o. a koja se nalazi na drugoj lokaciji, te nastali otpad adekvatno odmah po zamjeni dotrajalih dijelova na adekvatan način odnosi sa predmetne lokacije i propisno odlaže na lokaciji matičnog pogona.

Veterinarska i mehaničarska služba koja obavlja odgovarajuće aktivnosti na predmetnoj lokaciji Farme 2 su u također u sklopu i vlasništvu društva „MADI“ d.o.o. Tešanj, te otpad koji preuzmu po obavljenoj aktivnosti samostalno zbrinjavaju također prema ugovorima koje društvo „MADI“ ima sa firmom za zbrinjavanje opasnog, sekundarnog i medicinskog otpada AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo.

Sekundarni selektivno odvojeni otpad (korisne komponente iz otpada) koji se prikupi na predmetnoj lokaciji se predaje po prikupljenim rentabilnim količinama za prevoz ovlaštenoj firmi za prikupljanje istog AIDA-COMMERCE d.o.o. Sarajevo, za što nije sklopljen ugovor radi manjih količina ovog otpada.

6. MJERE KOJE SE TREBAJU PODUZETI RADI IZBJEGAVANJA I SMANJENJA NASTAJANJA OTPADA

Osnovni ciljevi postupanja sa otpadom su:

- izbjegavanje i smanjivanje nastajanja otpada i smanjivanje opasnih svojstava otpada čiji nastanak se ne može spriječiti,
- iskorištavanje vrijednih svojstava otpada u materijalne i energetske svrhe i njegovo obrađivanje prije odlaganja,
- odlaganje otpada na odlagališta.

Može se reći da je na predmetnoj lokaciji ispoštovano gore navedeno.

Bitno je napomenuti da predmetna industrija ne uzrokuje direktno stvaranje opasnog otpada, a količine indirektno proizvedenog opasnog otpada su zanemarive. No, ipak se proizvodni otpada na predmetnoj lokaciji, pa i opasni otpad, adekvatno zbrinjava u skladu sa zakonskim regulativama.

U cilju izbjegavanja nastajanja otpada prije svega su objekti za uzgoj napravljeni prema normativima i standardima za ovu vrstu industrije, ugrađena je najkvalitetnija oprema i preventivno su poduzete sve mjere higijene, monitoringa i sl. kako ne bi došlo do uginuća pilenki, čestog kvara i dotrajlosti opreme i sl. Ovo u konačnici dovodi do toga da je na minimum svedena količina otpada u vidu dijelova otpadne opreme, starih i dotrajalih žarulja, elektronske i elektroničke opreme. Također kao rezultat poduzetih aktivnosti minimalan je broj leševa uginulih pilenki čiji se leševi (životinjska tkiva) moraju zbrinuti.

Nakon turnusa se objekti za uzgoj temeljito čiste. Jedna od mjera smanjenja nastanka otpadne vode je temeljito suho čišćenje prije mokrog čišćenja tj. sapiranja objekata usljed čega se stvaraju i manje količine otpadne tehnološke vode.

Proizvodni proces, nabavka sirovine, pomoćnih materija i sl. se obavlja planski tako da se intenzitet saobraćaja u krugu pogona svodi na minimum. Vozila i radne mašine se redovno održavaju što u konačnici na minimum smanjuje mogućnost pojave akcidenta tipa prosipanja ulja i naftnih derivata po neasfaltiranom krugu pogona.

Redovno se povjerava i nadzire vodonepropusnost odogovarajućih elemenata koji ovo svojstvo moraju imati, kako bi se na minimum svela mogućnost propuštanja i zagađenja okoline.

Dio proizvedenog otpada (životinjske fekalije sa otpadnom steljom-u navedenoj industriji se u ovom slučaju radi o čvrstom otpadu) se ponovno upotrebljava tj. predaje interesantima koji isto koriste u vidu organskih đubriva za poljoprivredne površine. Potrebno je prilikom predaje ovakve vrste otpada interesantima dati smjernice za vezano za adekvatnu aplikaciju đubriva u skladu sa Nitratnom direktivom EU 91/676/ECC.

Prethodno je naveden način skladištenja i zbrinjavanja otpada nastalog na lokaciji, i uz napomenu da se isti odlaže i njime upravlja u skladu sa zakonskom regulativom, potrebno je istaknuti da se i dalje opasni otpad mora odlagati u vodonepropusne zatvorene kontejnere/namjenske posude, po potrebi zatvorene a otpad mora biti razdvojen po vrsti.

Do sada se nije vodila evidencija o svim vrstama i količinama otpada koji nastaje na prostoru predmetnog kompleksa/pogona.

U cilju selektivnog prikupljanja i zbrinjavanja otpada, operator/investitor je dužan uspostaviti vođenje evidencija o otpadu po vrsti i količini, prema sljedećoj tabeli.

Produkcija otpada, količina i kupac

Naziv otpada	Vrsta (Šifra iz Tabele 2.)	Otpremljena količina	Dan otpreme i broj otpremnice	Kupac

Operator u procesu rada, gdje god je to moguće, treba da primijeni sljedeće principe upravljanja otpadom:

- sprječava nastajanje otpada,
- ukoliko je moguće ponovo koristi otpadne komponente,
- reciklira i
- zbrinjava ostatak otpada na ekološki prihvatljiv način.

Operator za opasni otpad mora:

- voditi evidencije o količinama po vrstama opasnog otpada,
- vršiti odvojeno sakupljanje po vrsti, odnosno kategoriji otpada,
- skupljaču predati prateći list za opasni otpad s podacima o vrsti, količini, porijeklu i načinu pakovanja opasnog otpada,
- čuvati evidenciju najmanje 5 godina,
- prema potrebi evidenciju staviti na uvid inspektoru zaštite okoliša.

Na predmetnoj lokaciji se vrši selektivno odvajanje otpada po vrsti na posebno odvojenoj lokaciji u namjenske odvojene kontejnere/posude i to: papir, karton, ambalaža od papira i kartona i tekstila i zbrinjava se kako je navedeno u prethodnoj tački.

Ne očekuju se izraženi negativni utjecaji navedenog otpada na okoliš ili njegove pojedine elemente obzirom da se istim upravlja na zakonom propisane načine.

U cilju spriječavanja ili smanjenja produkcije otpada, operator/investitor je dužan uspostaviti monitoring svih vrsta otpada, odnosno ustrojiti i uredno voditi evidenciju otpada po vrsti i količini za sve vrste otpada koji nastaje na predmetnoj lokaciji, koja se uredno mora voditi od strane odgovornog lica za upravljanje otpadom.

Lice odgovorno za upravljanje otpadom je dužno tačno evidentirati svaku opasnu situaciju ili nesreću sa navođenjem svih aktivnosti na eliminisanju ili smanjenju intenziteta tih nesreća.

Odgovorno lice mora evidentirati opasni otpad i materije i ambalažu koja ima karakteristike opasnog otpada te edukovati zaposlenike o načinu postupanja sa istim, pogotovo kada je riječ o rukovanju sa dezinfekcionim sredstvima (detaljno se upoznati i upoznati zaposlenike sa sigurnosno-tehničkim listovima svake supstance koja se koristi u proizvodnom procesu).

Na kraju svake kalendarske godine ovo lice popunjava poseban obrazac za evidentiranje opasnih situacija i nesreća sa pregledom poduzetih akcija na ublažavanju njihovog uticaja na okoliš (naredna tabela).

Obrazac za evidenciju opasnih situacija

SPISAK NESREĆA I OPASNIH SITUACIJA SA PREGLEDOM PODUZETIH AKCIJA NA UBLAŽAVANJU NJIHOVOG UTICAJA NA OKOLIŠ								Ime službe:
U godini:								Br. izdanja spiska: Datum izdanja:
Red. Broj	Datum i mjesto	Opis pojavljene nesreće/opasne situacije	Uzrok pojave nesreće/opasne situacije	Posljedica – uticaj na okoliš	Obim uticaja na okoliš	Područje uticaja – voda, zrak, tlo ili ljudi	Opis poduzete akcije na ublažavanju uticaja na okoliš	Potvrda kontrolnog organa o otklanjanju uzroka nesreće/opasne situacije
								Zapisnik br.
Primjedbe, preporuke, sugestije, prijedlozi poboljšanja:								
Datum zaključenja godišnjeg spiska:				Spisak sačinio:		Pregledao i ovjerio:		
				Rukovodilac službe		Referent zaštite od požara, datum		
Dostaviti:								
- Referentu zaštite od požara (orginalan primjerak) - Referentu zaštite na radu (kopija)								

Dakle, u vezi sa prethodno navedenim osigurano je u skladu sa osnovnom djelatnosti pogona:

- Odvojeno prikupljanje korisnih komponenti iz otpada na posebnoj lokaciji u krugu pogona
- Opasni otpad je odvojen u posebne vodonepropusne spremnike ili podlogu, po potrebi zatvorene ili zatvoren/natkriven prostor do konačnog zbrinjavanja ove vrste otpada.

a) plastika

b) papir

c) komunalni otpad

Kontejneri za selektivno sakupljanje otpada

Svaki ekološki akcident mora biti odmah prijavljen nadležnoj inspekciji.

Kompletna dokumentacija koja se ustrojava i vodi u pogledu očuvanja životne okoline se čuva u arhivi Investitora.

7. ODVOZ I KONAČNO ZBRINJAVANJE OTPADA

Konačno zbrinjavanje svake pojedine vrste otpada dato je u tabeli u tački 5. Svaka ovlaštena organizacija koja sa predmetne lokacije preuzima nastali otpad dužna je isti konačno zbrinjavati u skladu sa zakonskom regulativom i ekološkim smjernicama.

8. ZAKLJUČAK

Operator je dužan ugovore uskladiti i dopuniti sa ovim Planom u svrhu odvoženja, tretmana, deponovanja i zbrinjavanja produkovanog otpada. Ugovori moraju uključiti stavku koja se odnosi na dokaz o ekološki prihvatljivom zbrinjavanju otpada kao obavezu izvršioca.

Dužnost operatora je da svakom vrstom otpada, koja se produkuje na predmetnoj lokaciji, upravlja i postupa u skladu sa ovim Planom i propisima o upravljanju otpadom.

Odgovorno lice za poslove upravljanja otpadom dužno je da provede ovaj Plan, da predlaže mjere za poboljšanje prevencije, ponovnog korištenja i reciklaže otpada i da nadzire ispunjenje utvrđenih uslova za upravljanje otpadom.

Proizvođači otpada, odnosno operator postrojenja dužan je obavijestiti nadležni organ, odnosno inspekciju za zaštitu okoliša o otkrivenim negativnim uticajima na okoliš odmah, a najkasnije 12 sati nakon pojave negativnog uticaja.

Operator je dužan planirati i provoditi sve raspoložive mjere za sprječavanje produkcije otpada, selektivno sakupljanje i tretiranje otpada u svrhu korištenja upotrebljivog otpada i sigurnog odlaganja neupotrebljivog otpada na deponiji u skladu sa ovim Planom i propisima o upravljanju otpadom.

Broj: _____

Plan upravljanja otpadom odobrio

M.p.

Direktor

Dana: _____

"MADI" d.o.o. Tešanj